

TVANGSADOPTION - ET VOLDSOMT INDGREB I EN FAMILIE

Det er et relativt lille antal børn om året, som tvangsadopteret. Nu har statsministeren været ude og efterlyse flere adoptioner. Men det ønske kan man med de nuværende kriterier ikke indfri i Middelfart Kommune. Her har socialrådgiver Jonna Christoffersen været med til at indstille til seks adoptioner i løbet af de seneste fire år.

Af Susan Paulsen
Foto: Kristine Kilerich

Stigning i tvangsadoptioner

Mellem 2009 og 2015 er der i gennemsnit sket tvangsadoption af to børn pr. år. Efter 2015 er der i gennemsnit tvangsadopteret otte børn pr. år. Og de nyeste tal viser, at Ankestyrelsen sidste halvår af 2019 traf 10 afgørelser om tvangsadoption.

- VI BEHANDLER DE ADOPTIONSSAGER, som vi skal behandle. Der er en række betingelser, som skal være opfyldt, før man kommer helt derud, hvor en adoption er relevant. Der skal være et fagligt og juridisk grundlag for at lave så stort et indgreb, så jeg tænker ikke, at vi får en stigning i antallet af adoptionssager, men jeg er glad for fokus på området.

Sådan lyder det fra Jonna Christoffersen, socialrådgiver og koordinator i familieafdelingen i Middelfart Kommune. På en af de mange grå og blæsende februardage tager hun imod på det nybyggede rådhus, som ligger med udsigt til vandet og Lillebæltsbroen. Igennem de seneste fire år har hun arbejdet med seks adoptionssager. Her har hun mødt kommende forældre, som har glædet sig til at få et barn, men som har fået beskeden om, at deres forældreevne ikke rækker til at drage omsorg for barnet – og at de vurderes til at være varigt uden evne til at varetage omsorgen for deres barn, og at de heller ikke ville være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

Kommunen har gennemført tre adoptionssager, hvor børnene nu bor hos deres adoptivfamilier. Derudover er der en adoptionssag, som er godkendt i Ankestyrelsen, og barnet er nu ved at blive matchet med en familie via Adoptionsnævnet. Og så er der berammet to sager til møde i børn- og ungeudvalget, hvor medlemmerne beslutter, om det kan

anbefales, at en adoption gennemføres. Det betyder, at Middelfart Kommune har behandlet seks adoptionssager på fire år.

Højt på bekymringskalaen

Jonna Christoffersen har sagt ja til over for fagbladet Socialrådgiveren at rekonstruere en anonymiseret tvangsadoptionssag:

– Vi får en underretning ind, og det kommende, unge forældrepar bliver indkaldt til samtale, hvor en af vores socialrådgivere og jeg deltager. De glæder sig til at blive forældre, men da vi snakker med dem om deres forventninger til at have et lille spædbarn, fornemmer vi hurtigt, at de ikke helt forstår, hvad det indebærer. Vi fortæller om, hvor bekymrede vi er, og at den bekymring kan medføre, at vi indstiller til, at barnet skal anbringes fra fødslen. Vi taler også om forældrekompetenceundersøgelse, og om, at såfremt det viser sig, at de ikke kan varetage barnets tarv, så skal der også laves en prognosevurdering – som skal vise, om de varigt er ude af stand til at drage omsorg for barnet, hvor en adoption så kan komme på tale. Forældrene bliver kede af det og kan ikke forstå det. Og de forstår heller ikke rigtig, hvad en adoption er. Det viser sig – som det også fremgik af underretningen – at de er dårligt begavede. Ud fra de oplysninger, vi har fået ind, og på baggrund af mødet med forældrene lægger vi os højt på bekymringskalaen.

Selv om barnet ikke er født endnu, sættes forældrekompetenceundersøgelsen i gang på et opstartsmøde med psykolog, socialrådgiver og forældre – og socialrådgiveren går sideløbende i gang med den børnefaglige undersøgelse. Forældrene bliver tilknyttet kommunens ”spædbarnskoncept” i familiehuset, hvor der både er sundhedsplejersker, familiekonsulenter og terapeuter tilknyttet. Derudover bliver de som bekymringsfamilie tilknyttet Familieambulatoriet på sygehuset, hvor de får ekstra scanninger og samtaler, og hvor der også er tilknyttet en socialrådgiver.

– Det er et stort, tværfagligt samarbejde, som bliver aktiveret i sådan en situation. Og på et tidspunkt modtager vi også en underretning fra socialrådgiveren på hospitalet i forhold til det unge pars forældre-evne.

Usikkerhed om forældreevnen

Efter cirka tre måneder er forældrekompetenceundersøgelsen klar. Først gennemgår psykologen resultatet sammen med de kommende forældre, og på et efterfølgende møde, hvor de kommende forældre og Jonna Christoffersen og en socialrådgiverkollega også er til stede, gennemgår psykologen resultatet igen.

– Undersøgelsen viser, at de kommende forældre ikke kan tage vare på barnet, og det vurderes, at de

Juridisk skal man især i adoptionssager være meget skarp på det lovgivningsmæssige grundlag og sagsforløb, og det skal mine socialrådgiverkolleger ikke sidde alene med, pointerer Jonnas Christoffersen.

ADOPTION UDEN SAMTYKKE

En adoption skal være bedst for barnet, uanset om adoptionen sker med eller uden samtykke.

Sager om adoption uden samtykke inddeles i tre typer af sager. Et barn kan adopteres uden samtykke,

- Hvis barnets forældre er ude af stand til at tage sig af barnet.
- Hvis barnet har en særlig tilknytning til sine plejeforældre.
- I særlige tilfælde, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det.

Når myndigheden vurderer, at et barn burde bortadopteres for at sikre barnet stabilitet i opvæksten, vil det altid blive forsøgt at gennemføre adoptionen som en frivillig adoption med forældrenes samtykke. Kun når forældrene ikke vil medvirke til adoptionen – eller ikke er i stand til at give samtykke til adoptionen – kan der blive tale om adoption uden samtykke.

Kilde: Ankestyrelsen

← I den børnefaglige undersøgelse belyser socialrådgiverne familiens netværk for at vurdere, om der er grundlag for en netværksanbringelse.

← Alle cirka 25 socialrådgivere har været på kursus i spædbarnsterapi, og man arbejder løbende på, at også nye medarbejdere kommer på kursus i spædbarnsterapi.

varigt vil være ude af stand til det. Det handler blandt andet om manglende mentaliseringsevne – det at kunne sætte sig ind i barnets behov. Det handler både om den følelsesmæssige omsorg og den basale omsorg. Forældrene er kede af det. Det er ikke et møde, hvor de ønsker at snakke med os.

De kommende forældre bliver indkaldt til endnu et møde, hvor den børnefaglige undersøgelse bliver gennemgået. Der er nu gået cirka fire måneder, siden det første møde blev holdt i forvaltningen.

– Vi beskriver, hvad vores vurdering er: At de ikke vil kunne varetage omsorgen for det kommende barn, og at barnet skal anbringes fra fødslen. Derefter vejleder vi om rettigheder ved henholdsvis anbringelse med eller uden samtykke. Og vi fortæller, at vi også overvejer bortadoption. På det tidspunkt er de kommende forældre stadig ikke vidende om, hvad adoption er – de forstår ikke rigtigt, hvad det betyder. Det er nogle svære emner, hvis man er kognitivt udfordret, og for at tydeliggøre, hvad ordene betyder, prøver jeg ofte at tegne det.

De kommende forældre samt bisidder reagerer med vrede, frustration og tavshed.

I den børnefaglige undersøgelse belyser vi netværket for at vurdere, om der er grundlag for en netværksanbringelse. Vi afdækker altid ressourcerne i netværket, for det kan have betydning, hvis der er lidt usikkerhed i forhold til forældreoven – så kan vi gå ind og sammenholde med de øvrige oplysninger, vi har. Er der grundlag for en anbringelse, eller kunne foranstaltningen bestå af en massiv indsats i hjemmet med støtte fra netværket?

– Derefter orienterer vi sygehuset om, at forældrene er oplyst om, at vores faglige vurdering er, at barnet skal anbringes umiddelbart efter fødslen. Det betyder et tæt samarbejde omkring forløbet i forbindelse med fødslen, og at vi bliver kontaktet af sygehuset, når fødslen går i gang. Det, som vi også håber med en sådan proces, er, at kunne nå at introducere en plejefamilie til det unge par, så de to parter har mødt hinanden inden fødslen. Så forældrene ikke oplever, at plejefamilien er nogle helt fremmede mennesker,

→ de skal overdrage deres barn til. Det er ikke altid, at det lykkes, for det er ikke alle forældrepar, der ønsker det, hvilket de heller ønskede i den pågældende sag. Det kan vi naturligvis ikke påtvinge dem, men vi vurderer, at det ville være det bedste for dem.

To timer med barnet

En nat går fødslen i gang. Kommunens døgnvagt kontakter Jonna Christoffersen og en socialrådgiverkollega, og de kører i Jonna Christoffersens bil sammen op på sygehuset.

– Der går en times tid efter fødslen, inden vi går ind og spørger, om forældrene vil give samtykke til anbringelsen. Vi har talt med dem om det inden fødslen, så de er forberedte på, hvad der skal ske. Vi spørger på flere måder for at sikre os, at de forstår det – og de har også en person fra deres netværk på stuen, som støtter dem. Og forældrene giver faktisk samtykke.

Jonna Christoffersen forklarer, at hvis forældrene ikke havde givet samtykke, ville der sandsynligvis være tale om en tvangsanbringelse efter servicelovens paragraf 75, hvor formanden for børn- og ungeudvalget træffer en foreløbig afgørelse om tvangsanbringelse efter paragraf 58, ”som af hensyn til barnets eller den unges øjeblikkelige behov ikke kan afvente, at sagen behandles i børn- og ungeudvalget.”

– Forældrene får to timer sammen med barnet, hvor det skal vejes, og hvor de kan klæde barnet på og tage billeder – altså foretage sig de ting, som alle andre nybagte forældre gør, og der kommer vi ikke ind på stuen. Det er deres tid. Jordmoderen går til og fra, så det forløber stille og roligt. Og så spørger vi, om de ønsker at være med til at overlevere barnet til plejefamilien, og det siger de nej til. Derfor giver moderen barnet til min kollega. Hun bærer barnet ind til plejefamilien, som venter i et andet lokale. Her får barnet sin spædbarnsterapi.

Spædbarnsterapi – et særligt øjeblik

Og hvordan gør man det – og hvorfor? Jonna Christoffersen forklarer, at spædbarnsterapi er en behandlingsmetode rettet mod tidlige traumer inspireret af bogen ”Spædbarnsterapi” skrevet af psykologerne Inger Thormann og Inger Poulsen. Alle cirka 25 socialrådgivere i familieafdelingen har været på kursus i spædbarnsterapi, og man arbejder løbende på, at også nye medarbejdere kommer på kursus i.

– Vi bruger det både i forhold til de helt små børn og faktisk også til større børn med spædbørnstraumer. Bogen giver vi til adoptivforældre og vores plejefamilier, når det er relevant. Teorien bag spædbarnsterapien er, at alt det usagte binder energi – og belastningen, som en anbringelse er – kan sætte sig

”

Vi fortæller barnet, at det har været båret under sin mors hjerte de sidste ni måneder. At mor og far er kedede af det, som barnet har oplevet, og at de passer på hinanden.

Jonna Christoffersen, fagkoordinator

blivende spor i barnet. Derfor sætter vi ord på. Vi fortæller barnet, at det har været båret under sin mors hjerte de sidste ni måneder. At mor og far er kedede af det, som barnet har oplevet, og at de passer på hinanden. Vi skriver terapien på forhånd, og så tilretter vi fortællingen ud fra det forløb, der er lige op til situationen, hvor adskillelsen sker. Det er et særligt øjeblik, når rådgiver læser spædbarnsterapien op for barnet, og så laver man overgangen til plejefamilien og siger: Jeg har besluttet, at du skal bo hos – og her kommer plejefamiliens navne, og de vil passe godt på dig.

Jonna Christensen understreger, at de forsøger at udføre anbringelsen så diskret som overhovedet muligt, så der ikke er andre på hospitalet, som oplever, hvad der sker. Og hun gentager, at spædbarnsterapien er et særligt øjeblik i alt det svære.

– Det handler om at gøre det ordentligt for især barnet og forældrene – prøve at gøre det så godt som muligt i den her meget svære følelsesmæssige situation.

Sagen kører i to spor

Barnet er på det her tidspunkt frivilligt anbragt. Sagen om adoption uden samtykke kan tidligst indstilles til børn- og ungeudvalget, når barnet er født. Og en afgørelse om adoption kan tidligst træffes af Ankestyrelsen, når barnet er tre måneder. En sag om bortadoption skal altid indstilles til børn- og ungeudvalget. Og barnet skal uanset alder beskikkes en advokat – og kommunen skal også tilbyde advokatbistand til barnets forældre.

Barnet er nu tre uger, og via advokaten trækker forældrene deres samtykke til den frivillige anbringelse. Det betyder, at sagen skal behandles i børn- og ungeudvalget både i forhold til anbringelse uden samtykke og i forhold til adoption.

– Sagen kommer til at køre i to spor: Anbringelse og adoptionssporet. De rettigheder, forældrene har som forældremyndighedsindehavere om eksempelvis samvær, gælder stadig, så længe barnet ikke er bortadopteret. Og der skal meget til for at kunne indstille til, at forældrene ikke kan have

→ Det handler om at gøre det ordentligt for især barnet og forældrene – prøve at gøre det så godt som muligt i den her meget svære følelsesmæssige situation, lyder det fra Jonna Christoffersen.

→ samvær med barnet, da man kan lave støttet samvær eller overvåget samvær – så de fortsætter med at se deres barn.

Og forældrene får også tilbudt en støtteperson, som forældreparret dog fravælger.

– De bliver sure på alt, hvad der har med forvaltningen at gøre. De ønsker ikke at tage imod et afsluttende forløb. Men det er jo også en meget svær situation, og når man er i en krise, så siger man typisk nej. Det er også derfor, at vi er to på sagerne. Så det eksempelvis er mig, der siger, at ”vi i ledelsen har besluttet” i håb om, at socialrådgiveren kan bevare relationen og kontakten til forældrene efterfølgende.

Udslusning til adoptivfamilien

I den rekonstruerede og anonymiserede sag er barnet cirka halvandet år, da det møder sin adoptivfamilie. Det er Jonna Christoffersen, som har kontakten til adoptivfamilien og lægger en plan for, hvordan udslusningen fra plejefamilien til adoptivfamilien skal foregå.

– Det er et kommende forældrepar, som glæder sig til at få et barn – høre om barnet, og hvad det har med sig. Igen er målet at lave overgangen så god som mulig. Udslusningen foregår over fire til fem dage som udgangspunkt, men det er forskelligt, hvornår

alle parter er klar. I en af adoptionssagerne varede udslusningen i 14 dage. Vores erfaring er, at adoptivfamilien ikke kommer fra det samme geografiske område som barnet, og derfor tager familien typisk ned og bor i nærheden af plejefamilien, hvor de kommer på besøg hver dag. Jeg har lagt en plan, så de både får tid sammen med barnet og plejefamilien og tid alene med barnet. Hver aften taler jeg med plejefamilien og adoptivfamilien og evaluerer dagen.

– Ved præsentationen af adoptivforældrene får barnet fortalt, at det nu skal afslutte sin tid hos plejefamilien, hvor barnet har været i 18 måneder. Som et led i spædbarnsterapien siger jeg blandt andet: Dine plejeforældre har passet godt på dig. Og nu skal du videre til din adoptivfamilie. De vil passe godt på dig – og de skal være din mor og far.

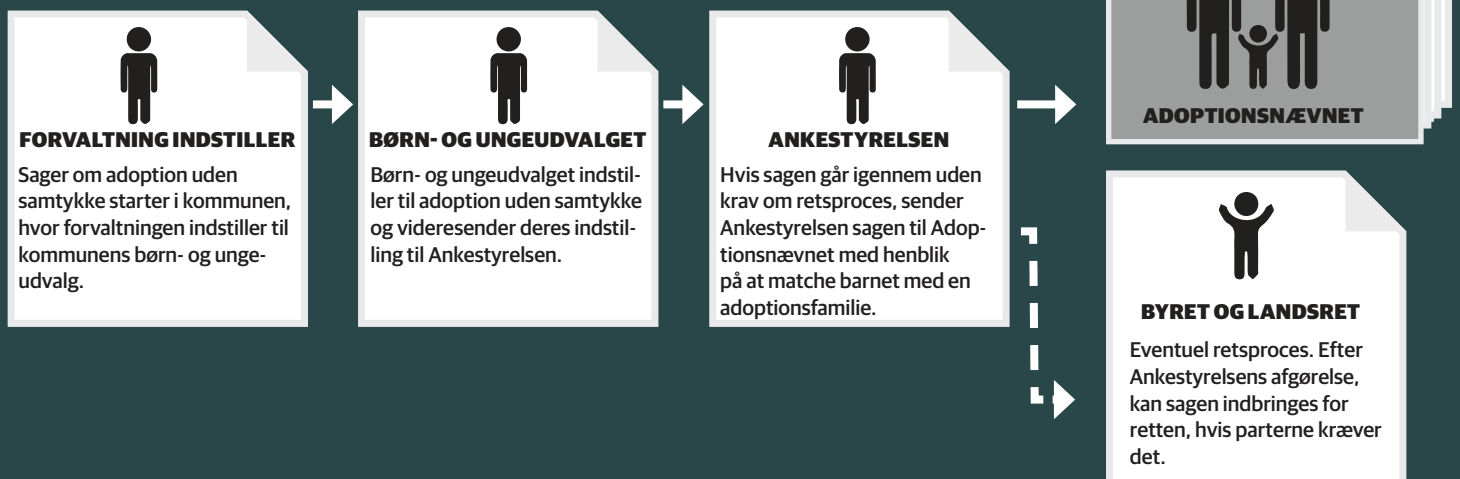
Da der er gået tre måneder, besøger Jonna Christoffersen og en socialrådgiverkollega barnet og adoptivfamilien.

– Så ser vi, hvordan det er gået for barnet at flytte ind hos sin nye mor og far. Det er gået godt, og det gælder i alle de sager, vi har haft. Og i flere af adoptionsagerne er der også efterfølgende kontakt mellem adoptionsfamilien og plejefamilien.

Socialrådgiverne har pt. ikke erfaringer med de nye regler fra 2019, hvor man kan forhåndsgodkende en

SÅDAN FOREGÅR EN SAG OM ADOPTION UDEN SAMTYKKE

Kilde: "Adoption uden samtykke – et vejlednings- og inspirationsmateriale til sagsbehandlere", Socialstyrelsen 2019.

Der skal være et fagligt og juridisk grundlag for at lave så stort et indgreb, så jeg tænker ikke, at vi får en stigning i antallet af adoptionsager.

Jonna Christoffersen, fagkoordinator

adoptionsfamilie, så barnet, der anbringes uden samtykke efter fødslen undgår skift mellem plejefamilie og adoptionsfamilie.

Klar kommunikation

På spørgsmålet om, hvad der har været de største retssikkerhedsmæssige udfordringer i adoptionssagerne, svarer Jonna Christoffersen:

– Adoptionssager er svære. De to sager, vi har under behandling, drejer sig også om ufødte med dårligt begavede forældre. Det gælder pt. alle vores adoptionssager. Det er en kombination af dårlig begavelse og sociale problemer.

På trods af, at det retssikkerhedsmæssigt er komplekse sager at arbejde med, så har Jonna Christoffersen ikke oplevet at være i tvivl om, hvor vidt det nu var en adoptionssag.

– Nej, ikke i de sager, hvor vi har indstillet til adoption. Der har vi været på rimelig sikker grund med god og fagligt veldokumenteret sagsbehandling. Men vi har en sag meget lig den sag, som jeg har taget udgangspunkt i, hvor forældrekompetenceundersøgelsen viste, at forældrene nok skulle klare det med omfattende støtte. Så fra at vi var meget bekymrede i starten, så fik vi en række oplysninger ind, som betød, at vi vurderede, at det ikke var en sag for adoption – men at det kunne fungere med en massiv indsats i hjemmet suppleret med støtte fra netværket.

Jonna Christoffersen understreger, at de som socialrådgivere fra første møde med forældrene er åbne om deres bekymringer – og om – hvis det er relevant – at det kan ende med en adoption.

– Det er vigtigt at kommunikere tydeligt igennem forløbet frem for, at der pludselig springer en bombe.

Voldsomt indgreb

Jonna Christoffersen pointerer, at der er stor kompleksitet i potentielle adoptionssager. I forhold til, hvordan de som socialrådgivere har kvalificeret sig til at arbejde med adoption, fortæller hun, at socialrådgiverne har fået undervisning af VISO – Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation – og af Ankestyrelsens læringsteam, lige som de har

deltaget i Ankestyrelsens kursus om bortadoption. Og samarbejdspartnere fra eksempelvis sundhedsplejen og familiehuset har også deltaget på kurserne. Derudover har Jonna Christoffersen sparret en del med Ankestyrelsen og Statsforvaltningen.

– Det er vigtigt også at italesætte det svære i det: At det er et voldsomt indgreb i en familie, og at man kan blive usikker i forhold til, at hvis barnet voksede op her i Middelfart, så ville det bevare en kontakt til sin familie og kende sine rødder. Over for det står, at hvis man skal være plejebarn og dermed være en del af det sociale system i 18 år, hvor man skal have børnesamtaler med skiftende socialrådgivere og skal forholde sig til at vokse op som plejebarn – det skaber en vis uro. Det er tidligt, at udsatte børn – herunder plejebørn – bliver inddraget i ting, som børn uden tilknytning til systemet aldrig skal forholde sig til.

Hun pointerer, at hun og de øvrige relevante ledere er med både i adoptionssager og anbringelsessager.

– Som fagkoordinator er jeg altid med i de her sager – også til møder med forældre og børn, hvor der er tale om en indgribende afgørelse. Juridisk skal man især i adoptionssager være meget skarp på lovgivningsmæssige grundlag og sagsforløb, og det skal mine socialrådgiverkolleger ikke sidde med alene.

Adoption - en billig løsning

Ved en tvangsadoption sparer kommunen udgiften til en anbringelse i familiepleje eller på institution. Med reference til Lolland Kommune – som tilbage i 2018 tiltrak sig politisk opmærksomhed efter at have sat fart på antallet af sager om tvangsadoption og alene stod for over halvdelen af de 13 sager, der i 2018 blev sendt til afgørelse i Ankestyrelsen – runder vi også økonomien. Men Jonna Christoffersen afviser, at økonomitænkning i den slags sager kan opstå i Middelfart Kommune.

– Man kan ikke få en sag til at opfylde lovgrundlaget for adoption, hvis det ikke er til stede.

Tiden for interviewet er slut, men Jonna Christoffersen inviterer på en hurtig rundvisning. Vi går op ad den brede trappe og kommer op til familieafdelingen, hvor socialrådgiverne sidder i storrumskontor – med vinduer i den retning, som sikrer havudsigten.

Vi får også hilst på familie- og forebyggelseschef, Jørn Nielsen, som netop er ved at lægge sidste hånd på en orientering til Middelfart Byråd om det samlede specialiserede børn- og ungeområde; herunder status på kommunens arbejde med tvangsadoptioner. Vi taler om, hvordan statsministerens nytårstale har sat børn- og ungeområdet på den landspolitiske dagsorden, og at praksis i Middelfart indikerer, at tvangsadoption er mest oplagt blandt de helt små børn. ◆

ER FLERE ADOPTIONER EN GOD IDÉ?

Vi har spurgt fire socialrådgivere, hvad de mener om regeringens udmelding om, at flere børn skal bortadopteres.

Af Susan Paulsen

Vi skal have is i maven

Rikke Nørholt Samson

Socialrådgiver og familieplejekonsulent, Rudersdal Kommune. Formand for Faggruppen Familiepleje

- Det, der er vigtigt i forhold til adoptioner, er ikke, om der er flere eller færre, men at arbejdet op til en eventuel adoption går grundigt til værks med en helhedsanalyse. Det kræver rettidig omhu, og vi skal have is i maven, hvis der opstår et politisk pres om, at flere børn skal bortadopteres. Adoption må ikke blive et politisk budskab.

- Når man vælger et så alvorligt indgreb som adoption, så er det fordi forældrene har store udfordringer. Der er en stor sandsynlighed for, at baby er genetisk disponeret for psykisk sygdom eller retardering, og derfor skal man sikre adoptionsfamilierne ekstra opmærksomhed og samme mulighed for støtte som plejefamilier.

Åben adoption er bedst

Sisi Ploug

Projektkonsulent i "Fremskudt funktion" i Region Syddanmark. Formand for Faggruppen Børn, Unge og Familier

- Flere adoptioner kan aldrig være et mål i sig selv. Dansk Socialrådgiverforening lægger i sit notat op til en form for åben tvangsadoption, hvor der stadig kan være kontakt med den biologiske familie. Og det er den rigtige vej.

- Vi skal også være opmærksomme på, at det er nødvendigt at investere i at klæde socialrådgiverne på til at varetage den krævende og komplekse opgave, som en adoptionssag er. Den enkelte socialrådgiver kommer ikke til at have 10 tvangsadoptioner om året, så der vil være brug for tæt sparring med ledelse og VISO i disse sager.

At føle sig valgt til

Charlotte Vindeløv

Skole- og dagtilbudssocialrådgiver, Horsens Kommune. Medlem af DS' hovedbestyrelse

- Jeg er enig med regeringen i, at en adoption kan være et godt fundament, men jeg er tilhænger af, at barnet kan finde tilbage til sine biologiske rødder. Da jeg var 10 år, blev jeg frivilligt anbragt først på institution og senere i familiepleje.

- Jeg ville ønske, at mine plejeforældre kunne have valgt mig mere til - og at der ikke var penge indblandet. Men jeg sætter pris på, at de gav mig en tryk verden at blive almindelig i. De har gjort deres bedste, men det var enormt vigtigt at føle mig valgt til. Og dér tror jeg, at en adoption ville have gjort en stor forskel. Men alle børnesager er unikke, og skal behandles som sådan.

Vederlag ved adoption

Tanja Stefansen

Socialrådgiver, Struer Kommune, børne- og familiecentret. Kasserer i Faggruppen Børn, Unge og Familier

- Jeg tror ikke på målet om flere bortadoptioner. Vi bør i stedet rette fokus på lovgivningen om "videreført anbringelse" - hvor der på grund af særlig tilknytning kan besluttes anbringelse på ubestemt tid - og her give mulighed for at lave en "videreført anbringelse" også på de nyfødte.

- Vi kan ikke lukke øjnene for, at opgaven vil være den samme, hvad enten barnet er i pleje eller adopteret. Derfor bør man åbne op for, at plejefamilier kan adoptere barnet uden at miste deres ret til vederlag og supervision. På den måde kan barnet vokse op med samme juridiske rettigheder som plejefamiliens biologiske børn, og man vil give barnet ro og sikkerhed.

DS EFTERLYSER MERE FLEKSIBLE ADOPTIONSFORMER

Dansk Socialrådgiverforening foreslår mere lempelige regler i forhold til samvær og åbenhed i forbindelse med adoptioner og bedre mulighed for at plejefamilier, der adopterer deres plejebarn, kan få støtte uden forudgående børnesag. Derudover bør det etableres flere typer af adoptioner - eksempelvis en adoption, hvor adoptivbørn har mulighed for

at kunne ophæve adoptionen, og en adoptionsform, hvor de tidligere plejeforældre fortsat modtager vederlag.

DS' hovedbestyrelse drøftede på deres seneste møde adoptionsområdet på baggrund af regeringens udmeldinger om, at den ønsker flere adoptioner. Foreningen mener også, at der i nogle ganske få og helt

særlige sager kan være god grund til at vælge en adoption uden samtykke ved fødslen eller meget tidligt i barnets liv.

Læs hele notatet "Anbringelsesområdet - det mener Dansk Socialrådgiverforening" på socialraadgiverne.dk/fag-og-debat under Politiske fokusområder - Børn og unge - Barnet først

Skriftlige kilder:

"Adoption uden samtykke - et vejlednings- og inspirationsmateriale til sagsbehandlere", Socialstyrelsen, 2019
"VISOs rådgivning om Adoption uden samtykke - en videns- og erfaringsopsamling", 2018
"Adopsjon som barneverntiltak", Hege Stein Helland og Marit Skivenes, Universitetet i Bergen
"At vokse op som adopteret i Danmark", VIVE, 2017
"Adoption som indsats", SFI, 2007
"The role of the social worker in adoption - ethics and human rights: An Enquiry", 2018, Featherstone B, Gupta A, Mills S. Birmingham: BASW

FORSKNING:

Åbne adoptioner fungerer bedst

Hvad ved vi egentlig om, hvor vidt tvangsadoption er en god foranstaltning? Hvilken betydning har det for barnets opvækst og identitetsdannelse? Og hvad gør åbne adoptioner bedre end anonyme?

Af Susan Paulsen

Her i landet er der gennemført forholdsvis få adoptioner uden samtykke, og der er også kun i begrænset omfang forsket i adoption

Det har i mere end 10 år været et politisk ønske at hæve antallet af adoptioner. Politikerne ændrede de nuværende regler om adoption uden samtykke først i 2009 og efterfølgende i 2015 for at hæve det meget lille antal tvangsadoptioner. I 2015 blev kravene til kommunernes vurdering af forældreevne lempet, så det nu skal sandsynliggøres og ikke godtgøres, at forældrene er uden varig forældreevne. Og der gælder heller ikke længere bestemte krav til børnenes alder.

Og der er sket en svag stigning i antallet af tvangsadoptioner i takt med, at lovgivningen er blevet lempet, men det er fortsat et relativt lille antal børn, som tvangsadopteret. Før 2009 er der i gennemsnit sket bortadoption uden

samtykke af et barn pr. år. Mellem 2009 og 2015 er der i gennemsnit sket bortadoption uden samtykke af to børn pr. år. Efter 2015 er der i gennemsnit sket bortadoption uden samtykke af otte børn pr. år.

Og de nyeste tal viser, at Ankestyrelsen fra juli 2019 frem til udgangen af 2019 har truffet afgørelse om tvangsadoption i 10 sager.

Sammenbrud i adoptioner

Da forskerne i kølvandet på anbringelsesreformen tilbage i 2006 blev bedt om at belyse virkningerne af adoption, kiggede de til udlandet. Politikernes interesse for adoption udsprang af et ønske om at sikre anbragte børn en større kontinuitet i deres opvækst.

Og rapporten "Adoption som indsats - en systematisk gennemgang af udenlandske erfaringer" fra det daværende SFI - nu VIVE - konkluderede, at adopterede børn klarer sig bedre end anbragte børn. Børn, der adopteres, er sikret den største stabilitet, men ved adoption af ældre børn vokser risikoen for sammenbrud. For eksempel ligger sammenbrudssekvensen for adopterede børn over 11 år mellem 10 og 40 procent.

Undersøgelsen peger også på, at såkaldt åbne adoptioner fungerer bedst, og konkluderer, at antagelsen om, at børn er bedre stillet uden at have informationer om eller kontakt med deres biologiske forældre, ikke holder stik. Børn i åbne adoptioner viser høj grad af tilknytning til deres adoptivforældre, og tilknytningen er stort set uafhængig af åbenheden i adoptionsforholdet, hedder det i undersøgelsen.

Dog gælder det ikke små børn. Ifølge undersøgelsen tyder det på, at små børn har vanskeligere ved at knytte sig til deres adoptivforældre, hvis de har direkte og personlig kontakt med deres forældre.

England tegner sig for et stort antal adoptioner uden samtykke. Siden 1990'erne har der været politisk fokus på at bruge adoption som foranstaltning frem for anbringelse, fordi forskningen indikerer, at adopterede klarer sig bedre. Hvert år tvangsadopteret cirka 3500 børn i England - et tal, som forventes at stige.

Adoption er ikke risikofrit

Professor Anna Gupta fra afdelingen for socialt arbejde på Royal Holloway University of London er bekymret for udviklingen.

- Adoption er ikke et risikofrit universalmiddel, som regeringens politik på området forsøger at give indtryk af. Det er meget komplekst med langvarige konsekvenser for de involverede parter.

Sammen med professor Brid Featherstone stod Anna Gupta fra 2016 til 2018 i spidsen for en undersøgelse af adoptionsområdet iværksat af de engelske socialarbejderes fagforening, British Association of Social Workers (BASW).

- Vores 300 respondenter, som talte både adopterede, adoptivforældre, biologiske forældre, socialarbejdere og jurister, anerkendte, at adoption var egnet til nogle børn, men pointerede, at adoption i sin nuværende form ikke anerkender menneskets behov for at kende sine rødder. Langvarige plejeforhold kan sikre børn den nødvendige stabilitet og sikkerhed uden at bryde med barnets nøglerelationer.

Anna Gupta pointerer, at det er værd at bemærke, at et barn i den mest fattige del af England er ti gange mere tilbøjelig til at komme i pleje end et barn i den mest velhavende del af England.

- Det understreger behovet for at spørge, hvor gode vi egentlig er til at fremme menneskerettighederne, herunder retten til et familieliv, for alle børn uanset baggrund. ♦

Adoption i sin nuværende form anerkender ikke menneskets behov for at kende sine rødder.

Professor Anna Gupta, University of London

→ Ekspert:

FLERE ADOPTIONER GÅR IMOD

Skal bortadoptioner overholde international retspraksis, er et traditionelt børnefagligt perspektiv ikke tilstrækkeligt. Alle hensyn i forhold til børn, forældre og søskende skal identificeres og afvejes, og der skal i videst muligt omfang være samvær med biologisk familie. Det konkluderer Hanne Hartoft, forsker i børneret.

Af Dorthe Kirkgaard Nielsen

Statsministeren vil fremover bortadoptere flere børn, men ud fra et retssikkerhedsmæssigt perspektiv er der mange udfordringer ved bortadoptioner, og så går ønsket om flere bortadoptioner stik imod tendensen i international retspraksis. Hos Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i Strasbourg er man ikke begejstret for bortadoptioner af børn, og der er meget strenge krav, fortæller Hanne Hartoft, forsker i børneret og lektor ved Juridisk Institut på Aalborg Universitet.

– Med den praksis, vi kan se fra Menneskerettighedsdomstolen, er den ene store retssikkerhedsmæssige udfordring, at det er helt afgørende, at man som sagsbehandler får identificeret og beskrevet alle de hensyn, der er i spil. Et traditionelt børnefagligt perspektiv med vægt på barnets basale behov og kontinuitet i opvæksten er simpelthen ikke fuldt tilstrækkeligt, hvis interna-

tional retspraksis skal overholdes, pointerer Hanne Hartoft.

– Socialrådgivere er uddannede til at beskrive andre mennesker, men når man ser på retspraksis ved bortadoptioner, er det en mega svær øvelse. For på den ene side er der ingen fast drejebog, men samtidig lægges der meget vægt på en afvejning af de her forskellige hensyn – og på en tydelig vægtning af, hvad taler for det ene, og hvad taler for det andet, fortsætter hun.

Ifølge Hanne Hartoft skal alle hensyn frem: Hvad taler i barnets interesse? I forældrenes interesse? Er der hensyn til søskende?

– Menneskerettighedsdomstolen lægger også vægt på for eksempel kultur og religion som særlige hensyn. Altså hvad er det for en kultur, barnet kommer fra, og vil adoptionsfamilien respektere den kultur, fortæller hun.

Hele familien følger med

Den anden store retssikkerhedsmæssige udfordring ved bortadoptioner handler, ifølge Hanne Hartoft, om at finde frem til de rigtige adoptanter.

– Hidtil har det været en form for incitament for potentielle adoptivfamilier, at et adoptivbarn kunne betragtes som familiens eget barn, og at de kunne tage barnet 100 procent til sig, men der er retspraksis helt anderledes i dag. I dag skal man være indstillet på, at man får hele

familien med i købet, fordi man i retspraksis arbejder stadig mere med, at barnet skal have kontakt med sin biologiske familie, forklarer Hanne Hartoft.

I et retssikkerhedsmæssigt perspektiv frygter Hanne Hartoft, at det bliver stadig vanskeligere at finde frem til tilstrækkeligt mange adoptivfamilier.

– Det kan blive en stor udfordring, og det retssikkerhedsmæssige handler jo om, at hvis det så ikke går godt med bortadoptionen, så går det skidt for rigtig mange mennesker, siger Hanne Hartoft.

Retspraksis kræver mere samvær

Kravet omkring mere åbne og gennemsigtige adoptioner med kontakt til den biologiske familie, biologiske søskende med videre fremgår af FN's Børnekonvention artikel 9, stk. 3., hvor der står, at "deltagerstaterne skal respektere retten for et barn, der er adskilt fra den ene eller begge forældre, til at opretholde regelmæssig personlig forbindelse og direkte kontakt med begge forældre, undtagen hvis dette strider mod barnets tarv."

Og FN's Børnekomité har understreget i den generelle kommentar nr. 14, artikel 3, at barnets bedste skal være et altafgørende hovedhensyn i adoptionssager, hvilket er stærkere end "et primært hensyn".

Reglen i den danske forældreansvarslov om samvær mellem biolo-

”
Et traditionelt børnefagligt perspektiv med vægt på barnets basale behov og kontinuitet i opvæksten er ikke fuldt tilstrækkeligt.

Hanne Hartoft, forsker i børneret og lektor på Juridisk Institut på Aalborg Universitet

INTERNATIONAL RETSPRAKSIS

gisk familie og det bortadopterede barn (§ 20 a) er ændret flere gange for at sikre, at dansk ret er i overensstemmelse med international praksis.

– Før stod der i bestemmelsen, at der ”i helt særlige tilfælde” kunne fastsættes samvær mellem biologisk familie og det bortadopterede barn, men ordlyden ”i helt særlige tilfælde” er nu sløjftet af bestemmelsen, og det har man gjort på grund af den internationale retspraksis, fortæller Hanne Hartoft.

Med international retspraksis in mente bakker hun også op om forslaget fra Dansk Socialrådgiverforening om mere åbne adoptioner med fokus på netop at sikre de bortadopterede børn samvær med deres biologiske familie – herunder søskende.

Søskende et vægtigt hensyn

Når myndigheder – herunder socialrådgivere – i dag adskiller søskende i forbindelse med adoption, ligger det inden for lovens rammer, men Hanne Hartoft tror, at fokus vil ændre sig.

– En søskenderelation er en beskyttelsesværdig relation – også i retslig forstand, og da tendensen fra Menneskerettighedsdomstolen er, at man skal være opmærksom på alle hensyn og alle relationer, kommer vi til at se en tendens, hvor myndighederne skal være mere indstillede på at støtte op om søs-

kenderelationen, end de nødvendigvis er i dag, siger Hanne Hartoft.

Jura versus forskning

Om der er grundlag for flere bortadoptioner, som statsminister Mette Frederiksen efterlyser, er Hanne Hartoft stærkt i tvivl om.

– Reglerne i Danmark er blevet ændret et par gange, og det er blevet gjort lettere at bortadoptere, og det har ikke haft nogen effekt. Samtidig går statsministerens efterlysning imod den tendens, jeg som jurist ser fra Menneskerettighedsdomstolen. Omvendt viser forskningen også, at ud fra et udviklings- og omsorgsperspektiv er en tidlig indsats helt afgørende, så jeg er virkelig i tvivl.

Inden en ny adoptionslov eventuelt bliver vedtaget, er det ifølge Hanne Hartoft helt afgørende – ud fra et retssikkerhedsmæssigt synspunkt – at et bredt udsnit af børn og unge med kvalificerede meninger bliver spurgt til råds.

– En så vigtig lovgivning skal kvalificeres af så mange som muligt, og de mest kvalificerede er de børn og unge, der har prøvet at blive bortadopteret eller været tæt på det, siger Hanne Hartoft.

– Ligesom det er ekstremt vigtigt at lytte til fagfolk, der ved noget om tilknytningsforstyrrelser. Så behovet for tidlig indsats tages alvorligt, samtidig med at behovet for at kende sine rødder anerken-

En søskenderelation er en beskyttelsesværdig relation - også i retslig forstand.

Hanne Hartoft, forsker i børneret og lektor på Juridisk Institut på Aalborg Universitet

des. Jeg håber ikke, at politikerne lader sig styre af følelser og ønsket om at signalere handlekraft. Det er spørgsmålet alt for betydningsfuldt til, mener hun.

Aldrig en rutineopgave

Foreløbig arbejder socialrådgivere under gældende lovgivning, og i arbejdet med bortadoptioner mener Hanne Hartoft, at socialrådgivere skal have særligt fokus på gruppen af ”dårligt begavede forældre”.

Gruppen beskrevet som ”dårligt begavede forældre” er, ifølge Hanne Hartoft, nok nærmest det mest oplagte område i forhold til bortadoptioner, da situationen synes at være stationær. Det handler ikke om forældre, der drikker eller er narkomaner – begge dele noget, forældrene kan komme sig over.

– Men netop fordi gruppen er så oplagt, er det ekstremt vigtigt, at der aldrig går rutine i socialrådgivernes arbejde. Man skal være meget opmærksom på, hvorfor barnet lige nøjagtig i den her situation skal tvangsadopteres, og hvorfor vi ikke kan klare det ved at sætte ind med hjælp i hjemmet i stedet, siger Hanne Hartoft. ◆